

Doğanın Sesi, Haziran 2023 Cilt: 6 Sayı: 11, 4-14

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE İNSAN: ÖRNEKLER ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME

Sustainability and Human: An Evaluate within the Scope of Examples

12 SORUMLU ÜRETİM
VE TÜKETİM

Meryem KARA

ORCID: 0000-0002-4193-5342
meryemkara25@gmail.com

Derleme Makale

Geliş: 22.12.2022

Kabul: 23.02.2023

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilirlik, tüketim,
çevre kirliliği, çevre

Keywords

Sustainability, consumption,
environmental pollution,
environment

Yazıların tüm teknik ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. İleri sürülen fikir ve iddialar Doğa ve Sürdürülebilirlik Derneğinin görüşünü yansıtmayabilir.

İnsanoğlu kişisel menfaatleri uğruna çevreyi, insanı ve yaşayan tüm canlıları göz ardı etmekte ve dünya üzerinde çoğu geri dönüşü olmayan hasarlar bırakmaktadır. Devasa boyutlara ulaşan çevre tahribatlarını önlemek için başta gelişmiş ülkeler olmak üzere hükümetler, ulusal ve uluslararası örgütler ile sivil toplum kuruluşları doğayı koruyucu politikalar geliştirmeye ve bunları sürdürülebilir kılmaya çabalamaktadır. Fakat işletme sahiplerinin veya yöneticilerinin kâr hırsıyla çevreyi koruyucu önlemlerden kaçınma gayretleri, sürekli teşvik edilen aşırı ve lüks tüketim, tüketicilerin bilinçsizliği, israf ve yoksulluk gibi nedenler “sürdürülebilirlik” çabalarını önemli ölçüde engellemektedir. Nitekim insanı ve insan neslini koruyup gözetme gayesi yine insan tarafından imkânsız hale getirilmektedir. Bu çalışmada iki örnek üzerinden -gemi söküm örneği ile üretici tarafındaki, tek taş pırlanta yüzük örneği ile de tüketici tarafındaki- insanın sürdürülebilirlik konusundaki tutum ve davranışlarına dair bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

Human beings ignore the environment, human and all living creatures for the sake of their personal interests and cause many irreversible damages for the world. In order to prevent environmental destruction that has reached gigantic dimensions, governments, national and international organizations and non-governmental organizations, especially developed countries, strive to develop policies to protect nature and to make them sustainable. However, reasons such as the efforts of business owners or managers to avoid environmental protective measures with the greed for profit, excessive and luxurious consumption that is constantly promoted, unconsciousness of consumers, waste and poverty, significantly prevent “sustainability” efforts. Thus, the aim of protecting and caring the human and human generation is become impossible by human. In this study, it has been tried to make an evaluation of the attitudes and behaviours of people on sustainability through two examples - the shipbreaking example on the manufacturer’s side, and the solitaire diamond ring example on the consumer’s side.

Kara M. (2023). “Sürdürülebilirlik ve insan: örnekler çerçevesinde bir değerlendirme”. Doğa ve Sürdürülebilirlik Derneği, Doğanın Sesi, 6 (11): 4-14

DOĞANIN SESİ

www.canva.com

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, insanoğlunun bugünkü ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, yaşanabilir bir dünya bırakma meselesidir. Dünya üzerinde bugünün ve yarının insanların yaşamlarını iyileştirmek, refah ve barış içinde yaşamak, yaşanabilir bir çevre sürdürülebilirliğin ana hedefleridir (un.org, 2022).

Sürdürülebilirliğe dair politikaların uygulanabilirliği insana bağlıdır. Belli karar mercilerinin veya organizasyonların oluşturmuş olduğu düzenlemelerin, insanların bilinçli bir katılımı olmadığı sürece başarılı olamadığı ve olamayacağı açıktır. Özellikle gelişmiş ülkeler kendi tabiatlarını koruma ve insan haklarının ihlalini önleme konusunda birçok ciddi yaptırım ve kanunlar ortaya koymalarına rağmen fakir ülke topraklarını ve burada yaşayan insanları göz ardı etmektedir. Örneğin sürdürülebilirliğin sağlanmasına dair çok sayıda girişimi olan ve kamuoyunu sürekli bilgilendiren Avrupa Birliği (AB) ülkeleri,

yasadışı kereste ithalatında birinci sırada yer almaktadır. Yılda 12 milyon hektarı aşan miktarda orman, başta AB ülkeleri olmak üzere ülkelerin ucuz kereste talebi nedeniyle tahrip olmaktadır (Norman ve Zunino, 2022). Nitekim bir tarafta sürdürülebilirlik için politikalar oluşturulmakta, diğer tarafta açgözlülük ve bireysel menfaatler uğruna ormanlar yok edilmektedir. Yok edilen ormanların insanlığa geri dönüşümü ise iklim değişikliği, canlıların ölmesi, yoksulluk, kıtlık ve göç olarak kendini göstermektedir.

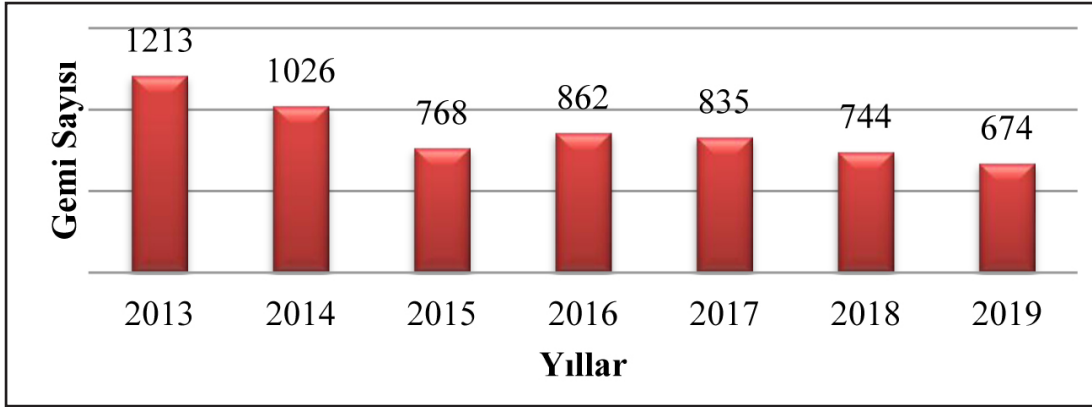
Bu çalışmada sürdürülebilirliğin sağlanmasında insan faktörünün önemini daha iyi açıklayabilmek için “Gemi Sökümü” ve “Tek Taş Pırlanta Yüzük” örneklerine başvurulmuştur. Gemi sökümü örneğinin seçilmesinin nedeni daha çok üretici tarafında olan işletme sahibi veya yönetici olarak insanın, tek taş pırlanta yüzük örneğinin seçilmesinin nedeni ise birey veya tüketici olarak insanın sürdürülebilirlikteki rolüne ve etkisine dikkat çekmektir.

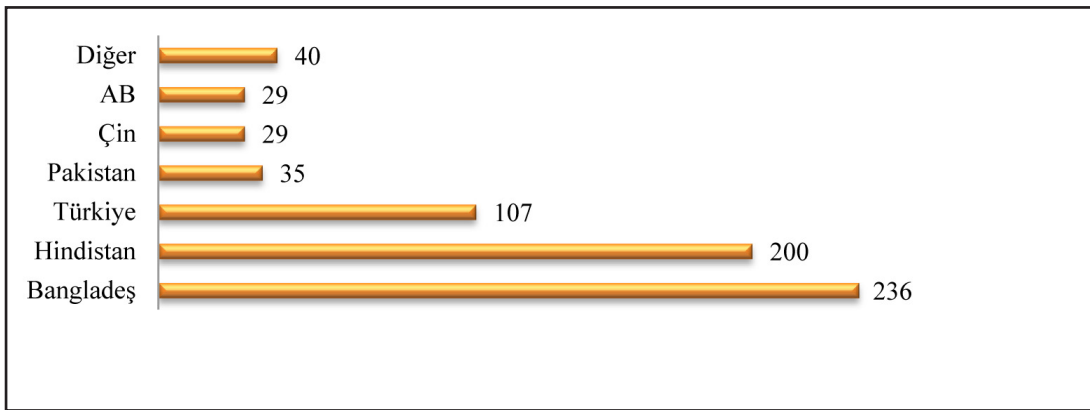
DOĞANIN SESİ

1. GEMİ SÖKÜM İŞİ ÖRNEĞİ

Dünya deniz ticaretinin %90'ı gemilerle gerçekleşmekte ve dünya üzerinde 50 binden fazla gemi ticari amaçlarla seyir yapmaktadır (ICS, 2022). Yaşlı gemilerin (genellikle 20 yaşını geçmiş), çevre felaketi sonuçlanabilecek kazalara yol açma risklerinin yüksek oluşu, liman kontrollerinde yaşadıkları sıkıntılar ile navlun bağlantılarında daha genç, teknolojik ve süratli gemilerin tercih edilmesi bunların seferden çekilmelerine ve hurdaya ayrılmalarına neden olmaktadır (**Şekil 1-2**). Dünya üzerinde her yıl 20 milyon DWT¹ geminin geri dönüşümüne ihtiyaç duyulmakta dolayısıyla muazzam bir çelik atığı ortaya çıkmaktadır. %98'i çelik olan hurda gemilerdeki çeliğin %95'i yeniden kullanılabilir. Atık çeliğin geri dönüşümü, enerji, hammadde ve su tüketimi ile hava kirliliğini ve maden atıklarını önemli ölçüde azaltmaktadır (Çeviker, 2020).

Şekil 1. 2013 – 2019 yılları arasında sökülen açık denizlere elverişli ticari gemi sayısı (dünya geneli) (Scerra, 2020).

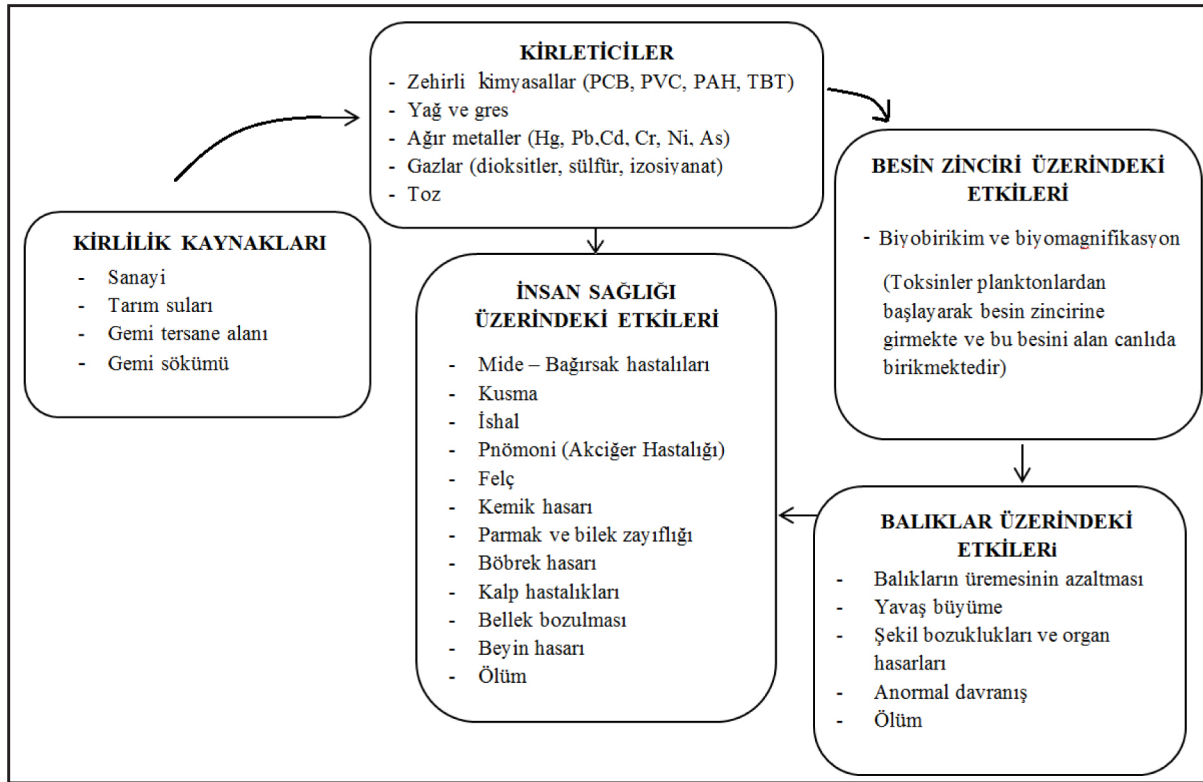
Şekil 2. 2019 yılında ülkelere göre gerçekleştirilen gemi söküm rakamları (adet) (Scerra, 2020).

¹ DWT(Detveyt): Bir geminin yük, yakıt vd. dâhil taşıma kapasitesini gösteren ağırlık ölçüsüdür.

DOĞANIN SESİ

Gemilerin geri dönüşümü gemi söküm tersanelerinde yapılmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler için ciddi bir ekonomik gelir kaynağı olarak da görülen gemi sökümü, eski ve işlevsiz gemilerin metallerinin geri kazanımını sağladığı için de çevreci ve yeşil sanayi olarak da nitelendirilmektedir (Ozturkoglu, vd., 2019). Diğer taraftan ise gemi söküm sürecinde ortaya çıkan yüksek miktarlarda kanserojen ve toksik maddeler toprağı ve suyu önemli ölçüde kirletmektedir. Kirliliğı önleyecek atık yönetim sistemleri veya tesisleri bulunmayan tersanelerde gerçekleştirilen gemi sökümü; çevreye, balıkçılığa, tarıma, flora ve faunaya çok büyük zarar vermektedir (**Şekil 3**). Ayrıca yetersiz kontroller ve elverişsiz çalışma koşulları da çok sayıda işçinin ölümüne, yaralanmasına ve hastalanmasına yol açmaktadır (ILO, 2022).

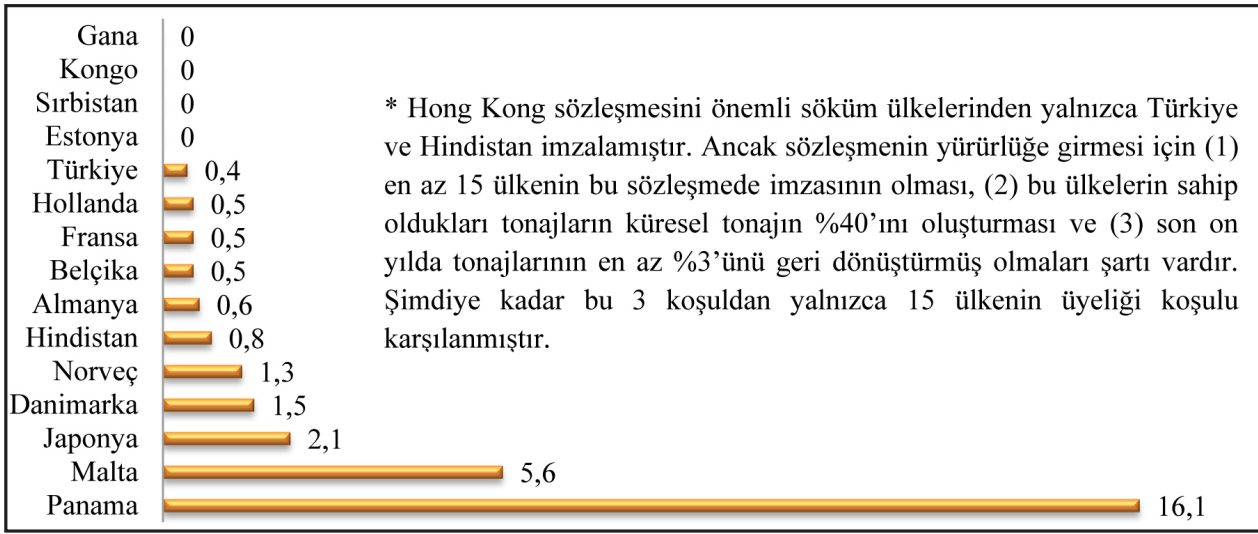
Şekil 3. Gemi sökümünde ortaya çıkan kirliliğın muhtemel etkileri (Hossain ve ark., 2016).

Söküm gelirlerinin yaklaşık %80'i, emek yoğun bir süreçte elle kesilen çeliğın satışından elde edilmektedir. Bir geminin sökümü 6 ay ıla 1 yıl arasında değişmekte, bu süreçte işçiler zehirli kimyasallar, asbest ve petrol bulunan bir ortamda çalışmaktadırlar. İşçiler, soldukları ve temas ettikleri zehirlerin yanı sıra hareket eden vinçler, düşen çelik levhalar, gaz patlamaları ve metal bobinlerin kırılması gibi risklerle de baş etmek zorunda kaldıkları için gemi söküm işlemleri dünyanın en tehlikeli mesleklerinden biri sayılmaktadır. Gemi söküm işinin %50'den fazlası Güney Asya ülkelerinde gerçekleşmektedir. Bol ve ucuz iş gücü, esnek çevre yasaları ve yüksek çelik ihtiyacı, gemilerin bu ülkelerdeki tersanelerde sökümünü sağlamaktadır. Bu ülkelerde işçiler günlük yaklaşık 12 saat çalışmakta ve karşılığında yaklaşık 2 dolar kazanmaktadırlar (Industrial Global Union, 2015; Alcaidea, vd., 2017).

DOĞANIN SESİ

Uluslararası örgütler gemi sökümünün muhtemel risk ve zararlarını bertaraf etmek için birçok düzenleme ortaya koymuşlardır. Tehlikeli atıkların sınır ötesi hareketinin kontrolü ve kirliliğe dair sorumlulukların belirlenmesi için Basel Sözleşmesi, Gemilerin Emniyetli ve Çevreye Duyarlı Geri Dönüşümü Hong Kong Sözleşmesi (**Şekil 4**), Avrupa Birliği Gemi Geri Dönüşüm Tüzüğü gibi düzenlemeler ile gemi sökümünün güvenli ve sağlıklı bir ortamda gerçekleştirilebilmesini sağlayacak katı çevre düzenlemeleri oluşturulmuştur. AB ülkeleri, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) ülkeleri ve daha birçok ülke bu sözleşmelere taraf olmuşlarsa da, Güney Asya ülkeleri bunları imzalamaktan kaçınmışlardır.

Şekil 4. Hong Kong Konvansiyonunu kabul eden devletler ve küresel filodaki payları (%) (Scerra, 2020).

Güney Asya ülkelerinin bu sözleşmeleri imzalamaktan kaçınmalarının başlıca nedenleri istihdam ve hammadde (çelik, vb.) ihtiyacıdır. Örneğin Bangladeş'te yaklaşık 250 bin aile söküm sektörü vasıtasıyla geçimini sağlamakta ve iç piyasanın demir ihtiyacının %60'ı hurda çelik sektöründen karşılanmaktadır (Hossain vd., 2008; Lin vd., 2022). Nitekim bu durum gemi hurdalarının ve geri dönüşümün çevresel etkilerini azaltmayı amaçlayan kurallardan kaçınmak isteyen denizcilik şirketlerinin Güney Asya ülkelerine yönelmeleri ile sonuçlanmaktadır. Denizcilik şirketleri, maliyet avantajı elde edebilmek için gemileri paravan şirketler aracılığıyla satarak bayrak değiştirmekte böylelikle atık, çevre ve iş güvenliği ya da işçi sağlığı dâhil tüm sorumluluktan muaf olarak gemilerin sökümü işlerinden sıyrılmaktadırlar (Pastorelli, 2014; Alcaidea vd., 2016; Wan vd., 2021). Örneğin, 2016 yılında ortaya konulan bir rapora göre dünyanın en büyük denizcilik şirketi Maersk, 14 gemisinin sökümünün Hindistan veya Bangladeş'teki tersanelerde gerçekleşmesini sağlamıştır (Martinez vd., 2016). Şirket 2019 yılında 4 gemisini Danimarka gemi sicilinden çıkartarak satmış, aynı yıl içinde bu gemiler yine Güney Asya sahillerinde söküme gitmiştir (Tullis, 2022). Maersk sadece bir örnektir, 2019'da AB'ye ait gemilerin en az %96'sı, AB düzenlemelerinden kaçınmak için, özellikle Palau (%34) ve Comoros (%28) gibi elverişli bayrak ülkelerine, AB dışında bir bayrakla bağlanmaktadır (**Şekil 5**) (Wan, vd., 2021).

DOĞANIN SESİ

2. PIRLANTA YÜZÜK ÖRNEĞİ

Doğal kaynakların hızla tükenmesinin bir nedeni de insanların aşırı ve bilinçsiz tüketimidir. Kapitalist sistem insanları sürekli tüketmeye yönlendirmekte, temel ihtiyacı oluşturmayan ve lüks olarak adlandırılan birçok mal temel ihtiyaç gibi gösterilmektedir. İhtiyaç gibi gösterilen sayısız lüks üründen birisi de “tek taş” denilen pırlanta yüzüklerdir. Temel bir ihtiyaç olmamasına ve (Amerika dışında) geleneksel kültürlerde yer almamasına rağmen bugün, genellikle tek taş da denilen pırlanta yüzükler evlilik teklifinin ve evliliğin olmazsa olmazı “doğal bir olgu, bir zorunluluk” olarak değerlendirilmekte, bu tür bir yüzük olmaksızın yapılan evlilik teklifleri gerçek olarak algılanmamaktadır (Sabah, 2017). Reklamların “Sen dünyada teksin” anlamı yükledikleri tek taş yüzükler, evlilik ve aşkın sembolü olarak gösterilmektedir. Kadınlar, tek taş takmanın bir statü göstergesi olduğunu düşünmekte, hemcinsleriyle bir araya geldiklerinde taşın büyüklüğü hakkında konuşmaktadırlar. Erkekler ise tek taş hediye etmeksizin bir evlilik teklifini kendilerine yakıştıramamakta, tek taş alırken fiyatının çok önemli bir etken olacağını vurgulamaktadırlar (Eyice vd., 2014). Gerçekte ise tek taş yüzüğün değeri veya evliliğe dair yapılan harcamaların yüksekliği ile evliliğin sürdürülmesi arasında olumlu bir ilişki bulunmamaktadır (Francis-Tan ve Mialon, 2015).

Pırlantanın hammaddesi elmadır. Geçmişte hanedan mensupları gibi ancak büyük servet sahibi kişiler tarafından ulaşılabilecek değerde olan elmaslar, 19. yüzyılda bilhassa Güney Afrika’daki elmas madenlerinin keşfinden sonra bir sektör haline gelmiştir (capetowndiamondmuseum.org, 2022). İlk olarak De Beers şirketi elmasları, pırlanta mücevherler şeklinde halka tanıtmış ve sevdirmiştir. İkinci dünya savaşı esnasında ABD hükümeti, sivilleri tasarrufa ve ordu için fedakârlığa teşvik eden bir propaganda yürüttüğünden, halk bu dönemde lüks ve aşırı harcamalardan uzak durmuşlardır. De Beers şirketi bu algıyı kırmak için öncelikle orduyu desteklemeyi ön plana çıkardığı reklamlarla kendini göstermiş, sanayi tipi elmaslar ve bunların ordudaki aletlerde kullanılması gibi afişler hazırlamıştır. Bu afişlerin bir kenarında pırlanta yüzüklere de yer verilerek, pırlanta yüzükler hem sevdiğiniz kişi için mükemmel bir hediye hem de sevdiğiniz ülke için vatanseverliği ifade etmenin mükemmel bir yolu olarak ikili şekilde konumlandırılmıştır (Ghitani, 2012). Nitekim şirket 1948 yılına gelindiğinde “pırlanta sonsuza kadar”² şeklindeki slogan ile sonsuz romantik bir aşk söylemi üreterek tüketicileri cezbetmiş ve değerinden kat kat fazlasını ödemeye ikna etmiştir (Bergenstock ve Maskulka, 2001). Böylece pırlanta yüzükler Amerika’da nişan yüzüğü olarak geleneksel bir değere dönüşmüştür. Pırlanta yüzüklerin Amerika’da başlayan reklam serüveni günümüzde benzer söylemler ile dünya geneline yayılmış ve reklamlar vasıtasıyla evliliğin yanı sıra özel günler için de önemli bir hediye olarak görülmesi sağlanmıştır³. Temel bir ihtiyaç olmaktan çok uzak olan bu yüzükler her gelir seviyesinden tüketicilerin almak zorunda oldukları bir nesneye dönüştürülmüştür.

² Sloganın orijinali “A diamond is forever” şeklindedir. Şirket bu sloganı halen daha kullanmaktadır, bu slogan o kadar tutmuştur ki, günümüzde bir metafor olarak bu slogana atıf yapıldığı görülmektedir.

³ De Beers şirketi reklam kampanyasında Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine başvurmuştur, pırlanta yüzükler ile hem kadınlar hem de erkekler açısından anlamlı olan sosyal aidiyet, sevgi, itibar, kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarının karşılandığı mesajı bilinçaltına gönderilmektedir (Bergenstock ve Maskulka, 2001). Diğer mücevher şirketleri de, aynı stratejiyi takip etmektedir. Ülkemizde yapılan reklam kampanyalarındaki; “her kadının hakkı”, “aşka atılan imza”, “gerçek olur tüm hayaller aşkın sonsuzluğunda” gibi mesajlar bunlara örnektir.

DOĞANIN SESİ

Bu kadar değer atfedilen ve oldukça pahalı olan pırlantaların yüzüklerin elde edilmesi ise insanlık için pahalıya mal olmaktadır. Afrika ve Güney Amerika başta olmak üzere çoğu fakir bölgenin sahip oldukları elmas madenleri, bir zenginlik kaynağı değil daha ziyade aşırı derecede yozlaşmanın, yolsuzluğun ve iç

savaşın tetikleyicisi konumundadır (Grant, 2010; Gupta ve Elana, 2012). Bu ülkelerdeki aşırı yoksulluk, kadın-erkek-çocuk herkesi yasadışı madenlerde/elmas tarlalarında günlük 1-2 dolar civarında bir ücret karşılığında çalışmaya zorlamaktadır. Madenlerde çalışma koşulları insani olmaktan çok uzaktır. İş güvenliği olmaksızın ve sağlıksız koşullarda çalışan madenciler, ölüm, yaralanma, solunum yolu hastalıkları ve koleraya yakalanmaktadır. Ayrıca çocuk ve kadınlar küçük yaşlardan itibaren cinsel istismara maruz kalmakta ve cinsel yollarla bulaşan (HIV/AIDS gibi) hastalıklar yayılmaktadır (Hove vd., 2014). Elmasların diğer madenlere kıyasla kolayca elde edilebilir olmaları yasadışı yollardan elde edilmelerini, ticarete elverişliliği de yasadışı işlerde kullanılmalarını kolaylaştırmaktadır. Terör ve iç savaş, elmasların yasadışı satışları ile fonlanmaktadır⁴. Birleşmiş Milletler (BM) ve önde gelen elmas şirketleri yasadışı tedarikin önüne geçmek ve menşeyi belirlemek gibi amaçlarla 2001 yılında Kimberley Süreci dedikleri bir dizi yaptırım başlatmış olsalar da bu sürecin etkinliği halen daha tartışma konusudur. Yasal işleyişteki boşluklar, zayıf devlet kontrolleri ve bir kez parlatıldığında elmasın menşeyi yerini belirlemenin neredeyse imkânsız oluşu gibi nedenler yasadışı elmas ticaretinin engellenememesine neden olmaktadır (Olsson, 2007; Baker, 2015a; Fleshman, 2001; Gupta ve Elena, 2012; kimberleyprocess.com). Örneğin 2008 yılında Chiadzwa bölgesinde arasında İsraili, Lübnanlı, Belçikalı, Afrikalı, Japon, Amerikalı, Hintli ve Alman siyasilerin ve iş adamlarının yer aldığı 5 bin elmas tüccarının olduğu ve aynı dönemde o bölgede 35 bin kişinin yasadışı elmas madenlerinde çalıştığı bilinmektedir (Hove vd., 2014).

Elmaslara dair bir diğer önemli konu da, elmas madenlerinin çevreye verdiği zararlardır. Toprak erozyonu, ormansızlaşma ve ekosistem tahribatı gibi birçok zararlı etkisi olan elmas madenleri doğaya geri dönülemez hasarlar bırakmaktadır. Elmas çıkarma işlemi için kullanılan zehirli kimyasallar fauna ve flora için büyük zarar vermektedir. Ayrıca kıt olan temiz su kaynaklarının da tüketilmesi söz konusudur. Örneğin Kanada'nın kuzeybatısındaki elmas madenleri 20 gölün kurummasına neden olmuştur (Oluleye, 2020; ethica.diamonds). De Beers şirketi, maden aramak amacıyla, 2016 yılında bu bölgede bulunan bir gölü, içinde bulunan 18.403 adet balığı bölge halkına bağışlamak suretiyle tamamen boşaltmış ve böylece kurutmuştur (Dawson, 2016). Kanada menşeli elmaslar daha pahalı olmalarına rağmen kanlı elmaslara alternatif olarak gösterilmektedir (Baker, 2015b). Diğer taraftan bitki yetişmeyen topraklar, yaşam alanı bırakılmayan hayvanlar ve bunlardan istifade ederek yaşamını sürdüren bölge halkının çektiği sıkıntılar ile havaya salınan sera gazları veya tüketilen temiz su kaynaklarının kirletilmesi gibi birçok çevre tahribatı yeterince göz önünde bulundurulmamaktadır.

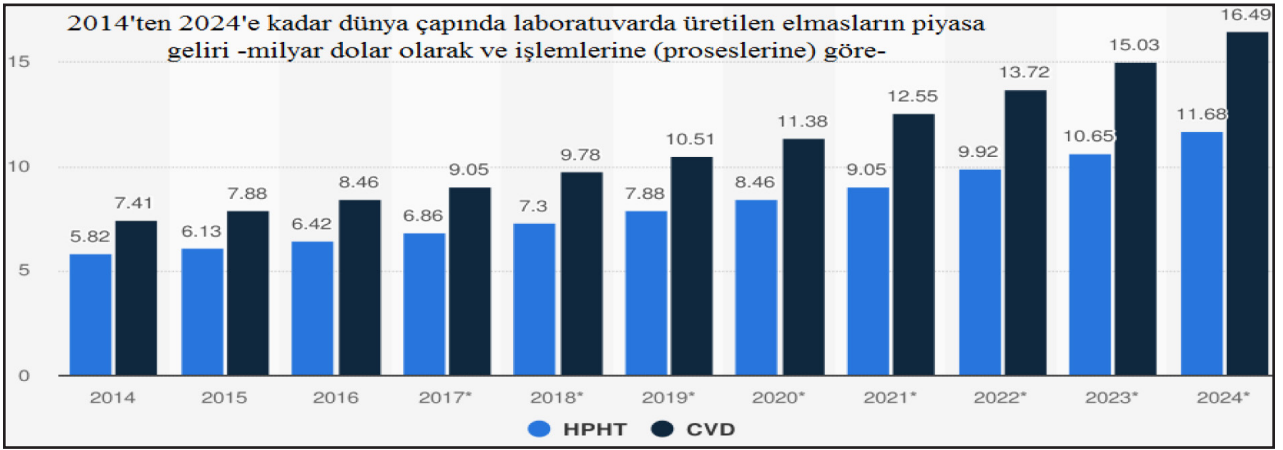
Son yıllarda üretimi yaygınlaşan laboratuvar yapımı sentetik pırlantalar da ciddi bir tartışma konusudur. Elmas rezervlerinin hızla tükenmesi nedeniyle üreticiler laboratuvar yapımı sentetik pırlantaların üretimine yoğunlaşmışlardır (Şekil 5). Doğal kaynaklardan elde edilenlerin kalitesine yaklaşan sentetik

⁴ Yasadışı elmas üretim ve satışının iç savaş ve terör finansmanında kullanılması, insanların ölmesine veya köleleştirilmesine neden olması, bunların "Çatışma Elması" veya "Kanlı Elmas" olarak tanımlanmasına neden olmuştur. Örneğin 4,5 milyon nüfusun neredeyse yarısının yerinden olduğu, en az 50 bin kişinin öldüğü ve 100 bin kişinin sakat kaldığı Sierra Leone iç savaşının ana finansman kaynağının yasadışı elmas ticareti olduğu, elmasların rüşvet ödeme ve silah alma gibi amaçlarla para gibi kullanıldığı belirtilmektedir (Rodgers, 2006).

DOĞANIN SESİ

pırlantaların piyasa gelirlerinin 2024 yılına kadar 16,5 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir (statista.com, 2022). Sentetik pırlantalar, çevreci ve tamamen yasal oldukları iddiası ile doğal kaynaklardan elde edilen pırlantalara alternatif olarak gösterilmekte ve pazarlanmaktadır. Fakat bunların elde edilmesinde çok fazla enerjiye ihtiyaç duyulması ile madenlerde çalışanların işsiz kalması, sürdürülebilirlik konusundaki endişeleri giderememektedir (Ali, 2017; Zhdanov vd., 2021).

Şekil 5. Laboratuvarında üretilen elmasların piyasa gelirleri (statista.com, 2022) (HPHT ve CVD sentetik pırlantaların üretim yöntemleridir)

DOĞANIN SESİ

SONUÇ

Sürdürülebilirlik projeleri oluşturan ve bu konuda ödül alanlar da dâhil birçok şirket, menfaati söz konusu olduğunda, her türlü hak ihlaline ve çevre tahribatına duyarsızlaşmaktadır. Gemi söküm örneği göstermektedir ki kendi ülkelerinde denizlerini kirletmeyen ve işçi hakkı, çalışma ve sağlık koşullarına dikkat eden şirketler, söz konusu geri kalmış ülkeler olduğunda bu tür bir hassasiyeti bir kenara bırakmaktadır. Örneğin Fransa’da sökümüne müsaade edilmeyen bir gemi, Bangladeş’te, çevreyi koruyucu hiçbir önlem alınmaksızın ve insani olmayan çalışma şartları altında sökülebilmektedir. Oysaki kirlenen Hint okyanusu zamanla tüm denizleri etkileyeceğinden bu kirlilik aslında tüm dünyayı ilgilendirmektedir. Ayrıca burada çalışmak zorunda kalan insanlar açıkça sömürülmekte ve insanca yaşama haklarından mahrum bırakılmaktadır.

Şirketler/üreticiler, satışlarını artırabilmek için insanları daima tüketime teşvik etmekte, lüks veya sayısız gereksiz ürün temel ihtiyaçlar gibi gösterilmektedir. Sınırları aşan ve engel tanımayan tükettirme gayreti, tüketim kültürü denilen ve şirketler tarafından şekillendirilen uyduruk bir kültür icat etmektedir. Sürekli reklama maruz kalan insanlar, bu uyduruk kültürü –tek taş pırlanta yüzük örneğinde olduğu gibi– kendi yerel kültürlerine eklemeyerek içselleştirmektedir. Böylece bitmek bilmeyen bir tüketim anlayışı sürdürülmekte, bu anlayış kaynakların israfına veya tükenmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla böyle bir ortamda sürdürülebilirlikten bahsetmek mümkün gibi görünmemektedir.

Tüketimin tek sorumlusunun şirketler veya reklamlar olduğunu söylemek de doğru değildir. Çünkü insan, düşünebilen ve irade gücü olan bir varlıktır. Kişi öncelikle satın almaya karar verdiği ürüne gerçekten ihtiyacının olup olmadığını sorgulamalıdır. Temel ihtiyacı olmayan bir ürüne maaşının kat kat fazlasını vererek asıl ihtiyaçlarını erteleme, birikim yapamaması veya sürekli bir borç yükünün altında olduğu için stres yaşaması gibi o ürüne sahip olabilmek için girdiği maddi ve manevi sıkıntılar öncelikle kendi sorumluluğundadır. Ayrıca satın aldığı ürünün nereden geldiği, ne şekilde üretildiği ve kaynaklar üzerindeki tahribatını araştırmak, günümüzde bilgiye erişimin kolaylığı göz önünde bulundurulduğunda zor değildir. Nitekim gerekli gibi görünen lüksler için çirkin gerçekleri göz ardı edip etmemek kişinin verebileceği bir karar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanların tüketim açısından sorumlu hissetmesinin ve satın alma davranışlarını buna uygun gerçekleştirmesinin bireysel çıkarları veya toplumsal baskılar ile çeliştiği de bir gerçektir. Örneğin tek taş reklamlarında oynayan birçok ünlü isim aynı zamanda sürdürülebilirlik, yeşil çevre ve toplumsal sorumluluk projelerinde de yer almaktadır veya evlilik arifesinde pırlanta yüzük almayı reddeden bir kişi reklamların ve medyanın toplumda oluşturduğu beklentilere ters düşeceğinden, bunlarla bir mücadeleye girmek zorunda kalacaktır.

Yoksulluk da insan için sürdürülebilirliği imkânsız kılan bir diğer önemli faktördür. Açlıkla mücadele eden ve ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olan kimselerin, iş seçme veya iş koşullarına itiraz etme gibi şansları yoktur. Yoksul insanların daha ziyade “günü kurtarma/günlük nafakalarını çıkarma” derdinde olmaları, gelecek kuşaklara yaşanabilir bir dünya bırakma düşüncesine yer bırakmamaktadır.

Dikkat çeken diğer konu da uluslararası örgütlerin sürdürülebilirlik adına yaptıkları çaba ve yaptırımlarının sorunların çözümünde yetersiz kalmasıdır. Özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler hedeflenerek yapılan düzenlemeler bu ülkelere uygulanmamaktadır. Zengin ülkelerin önderliğinde gerçekleştirilen bu düzenlemeler, yine bu ülkelerdeki şirketlerin menfaatine paralel olacak bir biçim almakta, sömürünün, yoksulluğun ve çevre tahribatlarının sürdürüldüğü düzen devam etmektedir.

Sonuç olarak hangi sıfat veya konumda olursa olsun sürdürülebilirliğin uygulayıcısı olacak olan kişiler insanlardır. Dolayısıyla insanların zihniyetlerindeki düşünceler değişmediği sürece gerçek ve tam bir sürdürülebilirlik mümkün görünmemektedir.

DOĞANIN SESİ

KAYNAKLAR

- Alcaidea, J. I., Rodriguez-Diaz, E., Piniella, F. (2017). "European Policies on Ship Recycling: A stakeholder survey". *Marine Policy*, 81: 262 – 272.
- Alcaidea, J. I., Piniella, F., Rodriguez-Diaz, E. (2016). "The "Mirror Flags": Ship Registration in Globalised Ship Breaking Industry". *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 48: 378 – 392.
- Ali, S. H. (2017). "The Ecology Of Diamond Sourcing: From Mined To Synthetic Gems As A Sustainable Transition". *Journal of Bioeconomics*, 19 (1): 115 – 126.
- Baker, A. (2015a). "Blood Diamond Report". <https://time.com/blood-diamonds/> (05.09. 2022)
- Baker, A. (2015b). "How to Buy an Ethical Diamond". <https://time.com/4013735/how-to-buy-an-ethical-diamond/> (10.09.2022)
- Bergenstock, D. J. ve Maskulka, J. M. (2001). "The De Beers Story: Are Diamonds Forever?", *Business Horizons*, 44(3): 37 – 44.
- Çeviker, E. (2020). "Gemi Geri Dönüşüm Sanayicileri Derneği Sektör Raporu". <https://alto.org.tr/dosya/istatistik/gemi-geri-donusum-istatistikleri.pdf?1613718967> (30.08.2022)
- Dawson, C. (2016). "De Beers Bets Big on Canadian Mine". https://www.wsj.com/articles/de-beers-bets-big-on-canadian-mine-1474623008?mod=rss_Business/ (08.09.2022)
- Eyice, S., İlbasmış, S., Pirtini, S. (2014). "Sembolik tüketim davranışı ve sembolik tüketim ürünü olarak tek taş yüzük üzerine bir araştırma". *Öneri Dergisi*, 11(42): 89-103.
- Fleshman, M. (2001). "Conflict Diamonds' Evade UN Sanctions". <https://www.un.org/africarenewal/magazine/december-2001/conflict-diamonds-evade-un-sanctions/> (06.09.2022)
- Francis-Tan, A. ve Mialon, H. M. (2015). "A Diamond is Forever" and Other Fairy Tales: The Relationship Between Wedding Expenses and Marriage Duration". *Economic Inquiry*, 53(4): 1919 – 1930.
- Ghilani, J. L. (2012). "DeBeers' "Fighting Diamonds" Recruiting American Consumers in World War II Advertising". *Journal of Communication Inquiry*, 36(3): 222 – 245.
- Grant, J. A. (2010). "Natural Resources, International Regimes and State-Building: Diamonds in West Africa". In *Troubled Regions and Failing States: The Clustering and Contagion of Armed Conflicts*, Emerald Group Publishing Limited.
- Gupta, G. ve Elana, S. (2012). Not Just Out of Africa: South America's "Blood Diamonds" Network. <https://world.time.com/2012/08/20/not-just-out-of-africa-south-americas-blood-diamonds-network/> (08.09. 2022)
- Hossain, M. S., Chowdhury, S. R., Jabbar, S. A., Saifullah, S. M., Rahman, M. A. (2008). "Occupational Health Hazards of Ship Scrapping Workers at Chittagong Coastal Zone, Bangladesh". *Chiang Mai J. Sci*, 35(2):370 – 381.
- Hossain, M. S., Sharifuzzaman, S. M., Chowdhury, S. R. (2016). "Evaluation of Environmental Impacts of Ship Recycling in Bangaldesh Final Report". <https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/OurWork/PartnershipsProjects/Documents/Ship%20recycling/WP1b%20Environmental%20Impact%20Study.pdf> (10.09.2022)
- Hove, M., Nyamunda, T., Mukwambo, P. (2014). "Violent State Operations at Chiadzwa (Zimbabwe) Diamond Fields 2006-2009". *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 6(1): 56 – 75.
- ICS (2022). Shipping and World Trade: Global Supply and Demand for Seafarers", <https://www.ics-shipping.org/shipping-fact/shipping-and-world-trade-global-supply-and-demand-for-seafarers/> (30.08.2022)
- ILO (2022). "Ship-breaking: A Hazardous Work". https://www.ilo.org/safework/areasofwork/hazardous-work/WCMS_110335/lang-en/index.htm (30.08.2022)

DOĞANIN SESİ

- Industrial Global Union (2015). "Special Report: Cleaning up Shipbreaking the World's Most Dangerous Job". <https://www.industrial-union.org/cleaning-up-ship-breaking-the-worlds-most-dangerous-job> (30.08.2022)
- Lin, L., Feng, K., Wan, Z., Wang, P., Kong, X., Zhang, N., Hubacek, K., Li, J. (2022). "Unexpected Side Effects of the EU Ship Recycling Regulation Call for Global Cooperation on Greening the Shipbreaking Industry". *Environmental Research Letters*, 17(4): 1 – 8.
- Martinez, N. J., Nordahl, C., Moller, L. M.S., Schaufuss, M.M. (2016). "Maersk and the Shadowy Deals". <https://old.danwatch.dk/en/undersogelse/maersk-og-de-lyssky-aftaler/> (30.08.2022)
- Norman, M. ve Zunino, A. R. (2022). "Demand for Luxury Decks in Europe and North America is Pushing Ipê to the Brink of Extinction Across the Amazon Basin and Threatening the Forest Frontier". *Forest Policy Trade and Finance Initiative Report*. <https://www.forest-trends.org/wp-content/uploads/2022/03/Demand-for-Luxury-Decks-in-Europe-and-NA-is-Pushing-lpe-to-the-Brink-of-Extinction.pdf> (10.09.2022)
- Olsson, O. (2007). "Conflict Diamonds". *Journal of Development Economics*, 82(2): 267 – 286.
- Oluleye, G. (2020). "Environmental Impacts of Mined Diamonds Report". Centre for Environmental Policy, Imperial College London. <http://www.imperial-consultants.co.uk/wp-content/uploads/2021/02/Final-report-Environmental-Impacts-of-Mined-Diamonds.pdf> (10.09.2022)
- Ozturkoglu, Y., Kazancoglu, Y., Ozkan-Ozen, Y. D. (2019). "A Sustainable and Preventative Risk Management Model for Ship Recycling Industry". *Journal of Cleaner Production*, 238: 1 – 10.
- Pastorelli, S. (2014). "EU Ship Recycling Regulation: What's in it for South Asia, Brussels: European Institute for Asian Studies". <https://www.eias.org/wp-content/uploads/2016/02/EU-Asia-at-a-glance-Pastorelli-EU-Ship-Recycling.pdf> (10.09.2022)
- Rodgers, E. J. (2006). "Conflict Diamonds: Certification And Corruption: A Case Study of Sierra Leone". *Journal of Financial Crime*, 13(3): 267 – 276.
- Sabah, Ş. (2017). "Pırlantam Olmadan Asla: Kadınların Bireysel Kimlik ve Pırlanta Evlilik Yüzüğü İlişkileri". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2): 67 – 84.
- Scerra, M. (2020). "Green Shipping A Statista Dossier Plus on the Greening of the Maritime Shipping Sector Report". (14.09.2022)
- Tullis, P. (2022). "How the Shipping Industry Sails through Legal Loopholes". <https://hakaimagazine.com/features/how-the-shipping-industry-sails-through-legal-loopholes/> (30.08.2022)
- Wan, Z., Wang, L., Chen, J., Sperling, D. (2021). "Ship Scrappage Records Reveal Disturbing Environmental Injustice". *Marine Policy*, 130: 1 – 6.
- Zhdanov, V., Sokolova, M., Smirnov, P., Andrzejewski, L., Bondareva, J., Evlashin, S. (2021). "A Comparative Analysis of Energy and Water Consumption of Mined Versus Synthetic Diamonds". *Energies*, 14 (21): 1 – 13.
- www.capetowndiamondmuseum.org/about-diamonds/south-african-diamond-history/ (05.09.2022)
- www.capetowndiamondmuseum.org/blog/2012/02/history-of-the-engagement-ring/ (05.09.2022)
- www.kimberleyprocess.com/ (05.09.2022)
- www.ethica.diamonds/diamond-mining-effects/ (08.09.2022)
- www.un.org/en/academic-impact/sustainability (13.09.2022)
- www.undp.org/sustainable-development-goals (13.09.2022)
- www.statista.com/statistics/1078293/global-market-volume-of-lab-grown-diamonds-by-process/ (13.09.2022)